

Departementene

Strategi

Strategi mot arbeidslivskriminalitet

Revidert 13. februar 2017

Forord

Kriminalitet i arbeidslivet er en økende utfordring som medfører alvorlige konsekvenser for berørte arbeidstakere, virksomheter og samfunnet for øvrig.

Skal vi ha et godt og seriøst arbeidsliv i Norge, må arbeidslivets spilleregler følges og arbeidslivskriminalitet forhindres og bekjempes.

Arbeidet mot arbeidslivskriminalitet skal videreføres og det er behov for å styrke innsatsen ytterligere. Regjeringen legger derfor fram en revidert strategi mot arbeidslivskriminalitet. Strategien er utarbeidet i dialog med partene i arbeidslivet.

Gjennom samarbeid med partene i arbeidslivet videreføres en bred og felles innsats mot arbeidslivskriminalitet. Økt koordinering og styrket informasjonsflyt mellom offentlige etater skal bidra til en mer samlet og koordinert bekjempelse av arbeidslivskriminalitet. Bedre registrering og kontrollmuligheter vil gjøre det lettere å oppdage useriøse aktører. Økt kunnskap skal bidra til mer informerte valg og ha en forebyggende effekt. Tiltakene i den reviderte strategien skal bidra til at innsatsen mot arbeidslivskriminalitet blir forsterket og enda mer målrettet.

Erna Solberg
Statsminister

Anniken Hauglie
Arbeids- og sosialminister

Siv Jensen
Finansminister

Jan Tore Sanner
Kommunal- og moderniseringsminister

Torbjørn Røe Isaksen
Kunnskapsminister

Per-Willy Trudvang Amundsen
Justis- og beredskapsminister

Monica Mæland
Næringsminister

Innhold

1 Innledning	3
2 Utfordringene	5
3 Status for gjennomføring	9
4 Revidert strategi mot arbeidslivskriminalitet	11
Tiltaksoversikt	11
Samarbeid med partene i arbeidslivet	13
Kontroll og oppfølging	15
Innkjøp	18
Kunnskap	19
Informasjon	21
Internasjonalt samarbeid	22
Sikrere identitet og identitetsforvaltning	22

1 Innledning

Januar 2015 la regjeringen fram sin strategi mot arbeidslivskriminalitet. Strategien ble utarbeidet etter dialog med hovedorganisasjonene i arbeidslivet. Strategien trekker opp to hovedretninger for innsatsen: Et bredt og vedvarende samarbeid mellom alle aktører i det organiserte arbeidslivet og en bedret koordinering mellom de offentlige etatene slik at deres felles innsats blir så slagkraftig som mulig.

Arbeidslivskriminaliteten er ifølge etatenes tilbakemeldinger blitt mer omfattende, grovere og mer sammensatt. Derfor er det behov for å videreføre og forsterke innsatsen. I denne reviderte utgaven av strategien er tiltakene blitt oppdatert, enkelte nye områder er lagt til og tiltak som allerede er gjennomført er tatt ut. Formålet med endringene er å bidra til å forsterke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet.

Hovedområder i strategien:

Samarbeid med partene i arbeidslivet

Det er nødvendig med et bredt og vedvarende samarbeid i arbeidslivet for å bekjempe kriminalitet og useriøse arbeidsforhold. Regjeringen setter temaet på dagsorden i Kontaktutvalget og vil følge opp tiltakene i strategien i samarbeid med partene i arbeidslivet.

Kontroll og oppfølging

Arbeidslivskriminaliteten er sammensatt og må bekjempes gjennom felles innsats fra politiet, Skatteetaten, Arbeidstilsynet, NAV og andre offentlige etater. Dette samarbeidet er blitt styrket og gjort mer systematisk på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Bedre deling av informasjon er nødvendig for å sikre effektiv oppfølging fra offentlige myndigheter. Det er viktig at etatene benytter sine samlede sanksjonsmuligheter på en effektiv måte, at anmeldelser følges opp og at alvorlige saker så raskt som mulig kommer opp for domstolene. Oppfølgingen av konkurskriminalitet styrkes ved at alle politidistrikter får egen bo-koordinator. Registreringen av utenlandske tjenesteytere som utfører arbeidsoppgaver i Norge skal forbedres.

Innkjøp

Konsekvensene av arbeidslivskriminalitet virker også negativt for konkurransen i markedene. Nytt anskaffelsesregelverk inneholder nye bestemmelser som skal bidra til å forebygge arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. I utsatte bransjer er det også viktig med ytterligere informasjons- og kontrolltiltak for å sikre bedre oppfølging av regelverket.

Kunnskap

Virksomhetenes og forbrukernes muligheter til å ta informerte valg må styrkes. Det må bli lettere å finne fram til de seriøse aktørene og vanskeligere for de useriøse aktørene å tilby sine tjenester. Samfunnets kunnskap om utbredelsen av arbeidslivskriminalitet og skatteunndragelser må bli bedre. Bedre kunnskap vil gjøre det mulig med mer målrettet kontrollvirksomhet. Regjeringen ønsker å gjøre det vanskeligere å drive useriøst, uten å legge nye byrder på de virksomhetene som driver seriøst og som er opptatt av å følge lover og regler.

Informasjon

Målrettet informasjon til de utenlandske arbeidstakerne som søker arbeid i Norge vil gjøre det enklere for dem å kjenne sine rettigheter og vite hva de kan kreve av sin arbeidsgiver. Servicesentrene for utenlandske arbeidstakere og nettbasert informasjon fra offentlige etater gir et godt utgangspunkt for å informere utenlandske arbeidstakere som søker arbeid i Norge.

Internasjonalt samarbeid

Kriminalitet og useriøse arbeidsforhold er grenseoverskridende utfordringer. Styrket samarbeid med tilsyns- og kontrollmyndigheter i andre land er viktig for å oppnå resultater. Norge deltar i samarbeidet som er etablert i tilknytning til EUs plattform mot svart arbeid. Arbeidstilsynet er i gang med å styrke sitt operative tilsynssamarbeid med arbeidstilsynene i land som sender mange arbeidstakere til Norge. EØS-midlene kan bidra til et slikt arbeid i de land som mottar slike midler, dette i henhold til regjeringens europastrategi.

Sikrere identitet og identitetsforvaltning

Etatene som samarbeider om å bekjempe arbeidslivskriminalitet erfarer at de kriminelle aktørene og nettverkene er godt organisert. De melder om profesjonelle aktører som benytter seg av ulike og kreative metoder i strid med gjeldende regelverk for å sikre seg innpass i markedet og økonomisk vinning. Bruk av falsk og uriktig identitet muliggjør blant annet bruk av fiktive arbeidskontrakter og arbeidsforhold. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å bekjempe misbruk av identiteter og fremme sikker identifisering. Dette har stor betydning for innsatsen mot arbeidslivskriminalitet.

2 Utfordringene

Hva er arbeidslivskriminalitet?

Arbeidslivskriminalitet er:

Handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter, gjerne utført organisert, som utnytter arbeidstakere eller virker konkurransevridende og undergraver samfunnsstrukturen.

Hvordan skjer arbeidslivskriminaliteten?

I mange tilfeller dreier det seg om kriminalitet i arbeidsforhold, som for eksempel alvorlige brudd på arbeidstidsbestemmelser og andre lønns- og arbeidsvilkår, arbeid uten arbeidstillatelse og manglende bokføring av inntekter. Erfaring viser at det også forekommer grov kriminalitet under dekke av å drive virksomhet, for eksempel gjennom fiktiv fakturering og hvitvasking av inntekter.

Et karakteristisk trekk ved arbeidslivskriminalitet er innslaget av multikriminalitet.

Arbeidslivskriminalitet kjennetegnes ved et eller flere av følgende elementer:

- Skatte- og avgiftskriminalitet - overtredelse av skatteloven, skattebetalingsloven og merverdiavgiftsloven
- Grove regnskaps- og bokføringsovertredelser – uriktige og mangelfulle regnskap og bruk av fiktiv/uriktig dokumentasjon
- Korrupsjon
- Utroskap – ulovlig tapping av selskaper
- Konkurskriminalitet
- Hvitvasking
- Valutasmugling
- Menneskehandel
- Trygdesvindler – mottak av trygd samtidig som det arbeides svart
- Grove bedragerier – bestillingsbedragerier, fakturasvindler, bedragerier mot finansnæringen
- Uriktige eller falske opplysninger og dokumentasjon til offentlig myndighet – herunder bruk av falsk identitet og registrering av uriktig informasjon i offentlige registre
- Grove brudd på arbeidsmiljøloven
- Utbytting av arbeidskraft i strid med lov og avtale
- Overtredelse av utlendingsloven – bruk av ulovlig arbeidskraft

Forholdet til sosial dumping

Arbeidslivskriminalitet handler om straffbare forhold, mens sosial dumping ikke nødvendigvis gjør det. Det vil i mange sammenhenger være sammenfall mellom sosial dumping/ useriøse arbeidsforhold og brudd på ulike lover som regulerer arbeidslivet, men ikke alltid. Innsatsen mot sosial dumping favner stort sett videre enn tiltakene mot arbeidslivskriminalitet vil gjøre, samtidig som det kan være eksempler på kriminalitet i arbeidslivet som ikke går ut over arbeidstakerne. Sosial dumping og arbeidslivskriminalitet er derfor delvis overlappende.

Forholdet til økonomisk kriminalitet

Arbeidslivskriminalitet henger sammen med økonomisk kriminalitet. Tiltakene mot arbeidslivskriminalitet vil også ha betydning for arbeidet mot økonomisk kriminalitet generelt. I 2016 ble det opprettet et nasjonalt tverretattlig analyse- og etterretningscenter for å styrke etatenes innsats mot økonomisk kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet. Strategien mot arbeidslivskriminalitet utgjør en viktig del av regjeringens samlede tiltak mot økonomisk kriminalitet.

Omfanget av utfordringene

Det er bred enighet mellom aktører som politiet, Skatteetaten, Arbeidstilsynet og partene om at utfordringene med kriminalitet i arbeidslivet er økende. Erfaringene fra blant annet Arbeidstilsynets tilsynsinnsats er at det i enkelte deler av arbeidslivet foregår omfattende brudd på arbeidsmiljølovgivningen. Tilsynsmyndighetene ser at dette i økende grad står i sammenheng med brudd på annen lovgivning. Denne utviklingen har gått raskt, og har fått en rekke aktører til å advare mot at en sammensatt og organisert form for kriminalitet ser ut til å infisere deler av norsk arbeidsliv.

Etatenes beskrivelse av utfordringsbildet

På bakgrunn av erfaringene fra det operative samarbeidet har Arbeidstilsynet, NAV, politiet og Skatteetaten oppsummert utfordringsbildet:

- De kriminelle aktørene er blitt mer tilpasningsdyktige. Unndragelsesmetoder tilpasses og utvikles fortløpende for å være i forkant, redusere oppdagelsesrisikoen og unngå kontroll og sanksjonering.
- De kriminelle kan drive aktiviteter i flere bransjer samtidig, og flytter også den kriminelle aktiviteten dit hvor forholdene ligger til rette for det. Profesjonelle medhjelpere som for eksempel regnskapsførere og advokater benyttes.
- Manglende kvalitet i offentlige registre utnyttes av kriminelle aktører og reduserer risikoen for at de kriminelle aktørene oppdages.
- Økt bruk av enkeltpersonforetak benyttes for å omgå regelverket.
- Skatte- og avgiftskriminalitet i form av fiktive kostnader og underrapportert inntekt, og annen kriminalitet, kamoufleres i legal virksomhet.
- Kriminelle aktører opptrer i mange tilfeller i nettverk der disse står for mer komplekse former for økonomiske bedragerier.
- Gjengangere og konkurserkriminalitet er et viktig trekk ved arbeidslivskriminalitet.
- Kriminelle aktører misbruker arbeidsmarkedstiltak og NAV-ytelser.

Oppfølging av utfordringer innen forbrukermarkedet

Markedet for å tilby tjenester til forbrukere er stort. Byggenæringens landsforening anslår at omsetningen i det såkalte ROT-markedet (rehabilitering, ombygging og tilbygg) for private boliger er nærmere 70 milliarder kroner årlig. Også innen andre næringer utgjør salg av tjenester til forbrukere en viktig del av samlet omsetning.

Regjeringen vil styrke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet og svart økonomi i privatmarkedet. Det innføres derfor flere nye tiltak som vil ha betydning for forbrukernes muligheter til selv å forsikre seg om at leverandørene de velger er seriøse. Dette er nærmere beskrevet i omtalen av de enkelte tiltakene.

Utfordringer for lønnsdannelsen

Kriminalitet og useriøse forhold undergraver de verdiene som er grunnlaget for parts-samarbeidet i norsk arbeidsliv. Holden-utvalget (NOU 2013:13), som i sin innstilling vurderte utfordringene for lønnsdannelsen i Norge, uttalte at det er nødvendig med ordninger for å motvirke sosial dumping og lavlønnskonkurransen i lang tid framover. Cappelen-utvalget (NOU 2016:15) konkluderte med at Holden-utvalgets vurderinger fortsatt er aktuelle. I begge disse utvalgene var alle hovedorganisasjonene i arbeidslivet representert.

Arbeidsinnvandring – lønnsdannelsen og utfordringer for norsk økonomi

Holden-utvalgets innstilling (NOU 2013:13) – punkt 14 i utvalgets vurderinger og hovedkonklusjoner:

Selv om myndighetene ikke kan styre arbeidsinnvandringen fra EØS-land direkte, bør det tilgjengelige handlingsrommet brukes for å bidra til at innvandringen fungerer best mulig. Det er nødvendig med ordninger for å motvirke sosial dumping og lavlønnskonkurransen i lang tid framover. Allmenngjøringsinstituttet spiller en viktig rolle ved å motvirke svært lave lønninger i en del bransjer, men kan også ha problematiske sider. Myndighetene og partene bør løpende vurdere om allmenngjøringsordningen fungerer tilfredsstillende. Også gode kontrollordninger under Arbeidstilsynet og andre relevante instanser som politiet og skatteetaten, og godt samspill mellom instansene, er viktig.

Forvaltningsrevisjoner fra Riksrevisjonen

Riksrevisjonen har gjennomført en forvaltningsrevisjon av Arbeidstilsynets og politiets innsats mot arbeidsmiljøkriminalitet. Revisjonen omfatter perioden 2009–2015, med hovedvekt på årene 2014 og 2015. Riksrevisjonen peker på at Arbeidstilsynet ikke har tilstrekkelig kompetanse om temaet, at de ikke kontrollerer grundig nok og at de i større grad må utnytte de reaksjonsmulighetene de råder over. Politiet får kritikk for at etterforskningen tar for lang tid. Samarbeidet mellom etatene må utnyttes bedre og deltakelsen fra politiet styrkes, mener Riksrevisjonen.

I en annen forvaltningsrevisjon av myndighetenes arbeid mot sosial dumping i offentlige anskaffelser, peker Riksrevisjonen på at offentlige virksomheter i for liten grad følger opp krav til lønns- og arbeidsforhold i sine anskaffelser. Riksrevisjonen anbefaler at Arbeids- og sosialdepartementet ytterligere styrker innsatsen for å forhindre sosial dumping ved anskaffelser i offentlig sektor.

Riksrevisjonens forvaltningsrevisjoner følges opp ved at strategien mot arbeidslivskriminalitet revideres. Mange av tiltakene er også et svar på Riksrevisjonens anbefalinger.

Kartlegging av det tverretatlige statlige samarbeidet

Som en oppfølging av strategien mot arbeidslivskriminalitet er det gjennomført en kartlegging av samarbeidet mellom politiet, skattemyndighetene, Arbeidstilsynet, NAV og andre etater. Forskerne har sett på perioden fra 2014 og fram til i dag. Rapporten viser at satsingen på tverretatlig samarbeid mellom statlige aktører i bekjempelsen av arbeidslivskriminalitet i store trekk er lovende og at det er oppnådd viktige resultater. Tverretatlig samarbeid er imidlertid utfordrende og problemene med arbeidslivskriminalitet endres stadig. Forskerne viser til at vi framover står overfor en avveining mellom videreføring av unike lokale samarbeidstiltak på den ene siden og ønsket om standardisering av innsatsen på den andre siden.

Rapporten: Innsats mot arbeidslivskriminalitet. Uni Research Rokkansenteret, Rapport 7-2016.

3 Status for gjennomføring

Tiltakene i strategien mot arbeidslivskriminalitet er fulgt opp gjennom et bredt samarbeid hvor Statsministerens kontor og seks departementer er involvert. Et eget statssekretærutvalg følger opp og sakene drøftes jevnlig med partene i arbeidslivet. Det holdes toppmøter ledet av statsministeren, og samarbeidet med partene følges opp innenfor rammene av regjeringens kontaktutvalg. Det er blitt utarbeidet halvårlige statusrapporter med beskrivelser av hvordan tiltakene gjennomføres. Status etter to år viser at de fleste tiltakene er gjennomført slik de ble beskrevet i strategien. Enkelte tiltak beskriver det løpende samarbeidet med partene i arbeidslivet, andre tiltak er under gjennomføring og vil bli videreført og videreutviklet i denne reviderte strategien. Dette beskrives nærmere under hvert enkelt punkt.

Nr	Tiltak	Løpende arbeid	Under gjennomføring	Gjennomført
Samarbeid med partene i arbeidslivet				
1	Strategisk samarbeid mot arbeidslivskriminalitet	X		
2	Videreutvikle treparts bransjesamarbeid i utsatte bransjer	X		
Kontroll og oppfølging				
3	Utvide det regionale og lokale samarbeidet mellom etatene			X
4	Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter			X
5	Styrket informasjonsdeling mellom kontrolletatene og mellom kontrolletatene og politiet		X	
6	Mer effektiv sanksjonering av lovbrudd innen økonomisk kriminalitet		X	
7	Bo-koordinatorer i politiet		X	
8	Næringslivskontakter i politidistriktene		X	
Innkjøp				
9	Innføre en hjemmel i regelverket for offentlige anskaffelser for å kunne begrense antallet kontraktsledd i bransjer der det er særskilte utfordringer			X
10	Innføre et krav i regelverket for offentlige anskaffelser om at virksomhetene har lærlinger på de områder hvor det er særlig behov			X
11	Etablere ordning som gjør det lettere å kontrollere om leverandører er seriøse		X	

Nr	Tiltak	Løpende arbeid	Under gjennomføring	Gjennomført
12	Veileder om beste praksis for etterlevelse av forskriften om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige anskaffelser			X
Kunnskap				
13	Godkjenning av utenlandsk fagutdanning		X	
14	Videreutvikle ordningen med sentral godkjenning for foretak i bygge- og anleggsnæringen, og utrede mulige modeller for registre eller godkjenningsordninger som synliggjør om foretak følger regelverket		X	
15	Forbedre ordningen med HMS-kort i bygg/anlegg og renhold			X
16	Presisere byggherreforskriften – krav om elektroniske oversiktslister og fødselsnummer		X	
17	Evaluerer tiltak som er satt i gang for å motvirke sosial dumping og useriøsitet i arbeidslivet			X
18	Kartlegge utleie av arbeidskraft			X
19	Kartlegge omfanget av den svarte økonomien		X	
Informasjon				
20	Utvide informasjonstilbudet til utenlandske arbeidstakere i Norge		X	
Internasjonalt samarbeid				
21	Forsterke samarbeidet med tilsynsmyndigheter i andre land – oppfølging av EUs innsats mot arbeid som ikke innrapporteres til myndighetene		X	
22	Gjennomføre håndhevingsdirektivet til utsendingsdirektivet i norsk rett		X	

Evaluering av tiltak som er satt i gang for å motvirke sosial dumping og useriøsitet i arbeidslivet

Det er gjort en samlet gjennomgang av de ulike evalueringene av tiltak som er innført for å motvirke sosial dumping og useriøsitet i arbeidslivet. Dette tiltaket videreføres derfor ikke i den reviderte strategien. Forskere har gått gjennom og vurdert den samlede effekten av de tiltak og satsinger som er gjennomført med utgangspunkt i allerede gjennomførte evalueringer. Deres konklusjon er at det er behov for å videreføre og styrke innsatsen for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

I en egen rapport er virkningene av allmenngjøring av tariffavtaler blitt vurdert. Forskerne konkluderer med at allmenngjøringen har virket etter hensikten ved at det har bidratt til å bremse endringer og den lønnsreduserende effekten av økt arbeidsinnvandring.

Rapportene: Samlet vurdering av satsingene mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Rapport nr. 54-2016 fra Samfunnsøkonomisk analyse. Virkninger av allmenngjøring av tariffavtaler. Rapport nr. 2-2015 fra Senter for lønnsdannelse.

4 Revidert strategi mot arbeidslivskriminalitet

Tiltaksoversikt

Nedenfor følger en samlet oversikt over tiltakene i den reviderte strategien. Flere av tiltakene er endret sammenlignet med strategien som ble lagt fram i 2015. Det har også kommet til enkelte nye tiltak og ett nytt hovedområde: Sikrere identitet og identitetsforvaltning.

Nr	Tiltak	Ansvarlig departement
Samarbeid med partene i arbeidslivet		
1	Trepartssamarbeid mot arbeidslivskriminalitet	Statsministerens kontor koordinerer
2	Videreutvikle treparts bransjesamarbeid i utsatte bransjer	Arbeids- og sosialdepartementet
3	Samarbeid mot svart økonomi	Finansdepartementet
4	Næringslivskontakter i politiet	Justis- og beredskapsdepartementet
5	Vurdering av ulike sider ved innleie av arbeidskraft	Arbeids- og sosialdepartementet
Kontroll og oppfølging		
6	Videreutvikle et forpliktende og koordinert samarbeid mellom etatene	Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer
7	Nasjonalt tverretattlig analyse- og etterretningssenter	Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet
8	Styrket informasjonsdeling mellom kontrolletatene og mellom kontrolletatene og politiet	Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer
9	Mer effektiv sanksjonering av lovbrudd innen økonomisk kriminalitet	Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer
10	Bo-koordinatorer i politiet	Justis- og beredskapsdepartementet
11	Bedre registrering og oppfølging av utsatte arbeidstakere og tjenesteytere	Arbeids- og sosialdepartementet
12	Bedre registerkvalitet i offentlige registre	Finansdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet
Innkjøp		
13	Informasjon og oppfølging av regelverket for offentlige anskaffelser	Arbeids- og sosialdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Kunnskapsdepartementet

Nr	Tiltak	Ansvarlig departement
14	Utvikle ordning som gjør det lettere å kontrollere om leverandører er seriøse	Nærings- og fiskeridepartementet
15	Styrking av godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter	Arbeids- og sosialdepartementet
Kunnskap		
16	Godkjenning av utenlandsk fagutdanning	Kunnskapsdepartementet
17	Videreutvikle ordningen med sentral godkjenning for foretak i bygge- og anleggsnæringen, og innføre en registerordning for seriøse foretak	Kommunal- og moderniseringsdepartementet
18	Kartlegge tilknytningsformer i arbeidslivet og bruk av utenlandsk arbeidskraft	Arbeids- og sosialdepartementet
19	Styrket kunnskap om skatteunndragelser og svart økonomi	Finansdepartementet
Informasjon		
20	Måltrettet informasjonstilbud overfor utenlandske arbeidstakere i Norge	Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer
Internasjonalt samarbeid		
21	Forsterke samarbeidet med tilsynsmyndigheter i andre land – oppfølging av EUs innsats mot svart arbeid	Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer
22	Gjennomføre håndhevingsdirektivet til utsendingsdirektivet i norsk rett	Arbeids- og sosialdepartementet
Sikrere identitet og identitetsforvaltning		
23	Gjennomgang av sikkerhetsnivåer i ID-dokumenter	Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer
24	ID-kontroll ved utstedelse av D-nummer og helhetlig ansvar for EØS-borgere	Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer
25	Utrede knytning av biometri mellom folkeregisteret, passregisteret og utlendingsregisteret	Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

Samarbeid med partene i arbeidslivet

Bekjempelse av arbeidslivskriminalitet krever at myndighetene og arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene finner løsninger på de ulike utfordringene. Trepertssamarbeidet bidrar til en bred, felles og strategisk satsing mot arbeidslivskriminalitet.

1. Trepertssamarbeid mot arbeidslivskriminalitet

Regjeringen samarbeider med partene i arbeidslivet om en bred og vedvarende innsats mot arbeidslivskriminalitet. Som en del av oppfølgingen av strategien holdes det toppmøte med deltakere fra berørte myndighetsorganer og organisasjoner. Denne typen samarbeid vil bli videreført og fulgt opp i regjeringens kontaktutvalg med partene i arbeidslivet, med vekt også på virkningene for lønnsdannelsen og norsk økonomi. Det skal holdes toppmøte om temaet i år med hovedtariffrevisjon. Det ble holdt toppmøte i 2014 og 2016, og neste toppmøte blir i 2018.

Myndighetene vil videreføre og styrke samarbeidet med organisasjonene i arbeidslivet for å fremme gode og seriøse arbeidsforhold, forebygge og motvirke svart økonomi og kriminelle forhold i arbeidslivet. Det er flere tiltak som bidrar til dette: politiets nyetablerte ordning med næringslivskontakter i hvert politidistrikt, Skatteetatens samarbeid med partene om innsats mot svart økonomi (SMSØ), byggenæringens seriøsitetsforum, partenes egne samarbeidstiltak og treparts bransjeprogram i utsatte bransjer er noen av disse tiltakene.

Ansvar: Statsministerens kontor koordinerer

2. Videreutvikle treparts bransjesamarbeid i utsatte bransjer

I renhold, uteliv og for deler av transportbransjen er det i samarbeid mellom myndighetene og partene blitt etablert treparts bransjeprogrammer. Formålet er å fremme mer seriøsitet og bedre arbeidsforhold i utsatte bransjer. I bygge- og anleggsnæringen samarbeider myndighetene og partene i byggenæringens seriøsitetsforum. Det er også samarbeid om tiltak innen helse-, miljø og sikkerhet som har som mål å bidra til en skadefri næring. Gjennom disse samarbeidsflatene med partene i arbeidslivet vil også myndighetene vurdere videre oppfølging av forslag til tiltak som kommer fra partene, for å øke seriøsiteten i de aktuelle bransjene.

Treperts bransjeprogram for renhold ble startet i 2012. Det ble samtidig innført en godkjenningsordning for renholdsvirksomheter. Godkjenningsordningen er evaluert og følges opp med nye tiltak for å styrke ordningen (jf. tiltak 15). I 2017 vil Arbeidstilsynet gjennomføre en kartlegging av hvordan sentrale arbeidslivsforhold i renholdsbransjen har utviklet seg siden 2012. Bransjeprogrammene i uteliv og transport startet noen år senere og det bør derfor gå noen år før det er aktuelt å kartlegge utviklingen i disse bransjene.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

3. Samarbeid mot svart økonomi

Sentrale parter i arbeids- og næringslivet (LO, NHO, KS, Unio, YS) og Skatteetaten har gjennom flere år hatt et organisert samarbeid mot den svarte økonomien (SMSØ). Formålet med samarbeidet er å arbeide holdningsskapende og forebyggende mot svart økonomi. Tiltakene retter seg mot forbrukere, næringsliv og ungdom.

SMSØs innsats er særlig rettet mot elever i videregående skole og ungdomsskole gjennom satsingen "Spleiselaget", som bidrar til bedre kunnskap om sammenhengen mellom verdiskaping, skatt og velferd. Den forebyggende innsatsen mot lærlinger og elever på yrkesfag skal styrkes. Videre er det rettet forebyggende tiltak mot unge næringsdrivende, blant annet i samarbeid med Ungt entreprenørskap.

SMSØ utarbeidet i 2016 en anbefaling i ti punkter om hvordan kommunene kan unngå svart økonomi og arbeidslivskriminalitet ved sine anskaffelser. I løpet av 2017 skal de strategiske grepene gjøres kjent for alle norske kommuner og fylkeskommuner. Videre skal SMSØ i 2017 lansere en holdningskampanje mot svart økonomi i forbrukermarkedet. Kampanjen skal bevisstgjøre forbrukerne på at kjøp av svarte varer og tjenester er ulovlig og innebærer støtte til kriminell virksomhet.

Ansvar: Finansdepartementet

4. Næringslivskontakter i politiet

Næringslivet og det sivile samfunn, blant annet partene i arbeidslivet, er viktige aktører i å forebygge og redusere kriminalitet, særlig kriminalitet knyttet til arbeidslivet. I løpet av 2016 er det blitt etablert egne næringslivskontakter i seks politidistrikt. Næringslivskontaktene skal sørge for et godt lokalt samarbeid mellom politiet, næringslivet, sikkerhetsmyndigheter, relevante organisasjoner og andre aktører i det sivile samfunnet. Næringslivskontaktene skal blant annet gjennom dialog og orienteringer bidra til å formidle hvilke trusselbilder samfunnet står overfor, slik at næringslivet og andre aktører blir ansvarliggjort og kan lage gode risikovurderinger og iverksette proaktive og treffsikre tiltak. Politidirektoratet har som oppdrag å etablere en fast næringslivskontakt i de seks resterende politidistrikter som ikke allerede har dette i løpet av 2017.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

5. Vurdering av ulike sider ved innleie av arbeidskraft

Det er bred enighet om at hovedregelen i norsk arbeidsliv skal være ordinære, faste ansettelser. Bruken av innleie av arbeidskraft er særlig utbredt i noen bransjer, blant annet innenfor bygg og anlegg. Det er behov for å få bedre oversikt over hvordan innleie benyttes i de mest utsatte bransjene og vurdere hvordan reglene er å forstå og om det er behov for endringer i regelverket. Arbeids- og sosialdepartementet har satt i gang et arbeid med partene i arbeidslivet for å gå gjennom aktuelle spørsmål som gjelder innleie av arbeidskraft.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

Kontroll og oppfølging

Hver enkelt etat skal prioritere innsatsen mot arbeidslivskriminalitet høyt. Like viktig er det imidlertid at etatene samarbeider tett om utfordringene. Samordningen mellom Arbeidstilsynet, NAV, Skatteetaten og politiet er styrket på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Etatene utarbeider felles handlingsplaner for tiltakene mot arbeidslivskriminalitet. I 2015 ble det opprettet samlokaliserte enheter mot arbeidslivskriminalitet i Bergen, Stavanger og Oslo. I 2016 ble det opprettet slike enheter også i Kristiansand og Trondheim. I 2017 vil innsatsen bli ytterligere styrket, blant annet gjennom etablering av to nye samlokaliserte enheter. Også andre etater og offentlige myndigheter deltar i dette samarbeidet, ikke minst spiller kommunene en viktig rolle. Etatssamarbeidet gir større slagkraft i kampen mot arbeidslivskriminalitet.

6. Videreutvikle et forpliktende og koordinert samarbeid mellom etatene

Arbeidstilsynet, NAV, Skatteetaten og politiet skal prioritere innsatsen for å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet høyt. Det pågående samarbeidet mellom etatene, blant annet i de samlokaliserte sentrene mot arbeidslivskriminalitet, skal utvikles og styrkes ytterligere. Alle etatene som deltar i sentrene skal stille ressurser til rådighet slik at etatene kan bekjempe arbeidslivskriminalitet på en effektiv og slagkraftig måte. Andre relevante myndigheter vil også delta i dette samarbeidet, blant annet kommunene, Tolletaten, Mattilsynet, Statens vegvesen, El-tilsynet med flere. Det skal legges til rette for tettere kontakt mellom etatene som deltar i samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet og partene i arbeidslivet på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

Målet for myndighetssamarbeidet er å bruke de mest effektive virkemidlene og sanksjoner som etatene samlet sett disponerer, slik at kriminelle aktører ikke får mulighet til å fortsette sin virksomhet, eller slik at deres kapasitet til å drive kriminell virksomhet over lengre periode blir redusert. Samarbeidet mellom Arbeidstilsynet, politiet og påtalemyndigheten skal videreutvikles. I 2017 skal det holdes et felles faglig seminar mellom etatene.

Med kunnskap om tilstand og risikoforhold skal etatene utvikle egnede måter å måle effekter av innsatsen. De felles mål- og styringsparameterne skal inngå i den enkelte etats mål- og resultatstyring. Departementene vil hvert år utarbeide felles tekst i tildelingsbrevene til etatene slik at det gis likelydende styringssignaler om oppfølgingen av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet, herunder også når det gjelder felles mål for arbeidet.

Statens vegvesen har opprettet en egen enhet for trafikk- og kjøretøyskriminalitet som i sitt arbeid vil koordinere sin innsats med politiet, Tolletaten og Arbeidstilsynet. En slik koordinering vil også kunne bidra til mer effektiv kontroll med arbeidslivskriminalitet i vegtransportsektoren.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer

7. Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningscenter

I 2016 ble det etablert et nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningscenter (NTAES) for å styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet. Senteret er lagt til ØKOKRIM. Politidirektoratet og Skattedirektoratet har den overordnede styringen av senteret. Politiet, Skatteetaten, Tolletaten, NAV og Arbeidstilsynet deltar i samarbeidet. Formålet med samarbeidet er å bidra til å utvikle og gjennomføre en mer målrettet, effektiv, slagkraftig og treffsikker kriminalitetsbekjempelse. Analyse og

etterretningssenteret skal utarbeide nasjonale trussel- og risikovurderinger og samle etterretning. Dette vil være et viktig grunnlag for etatenes oppfølging. I løpet av første halvår 2017 skal det legges fram en ny situasjonsbeskrivelse av arbeidslivskriminalitet. Dette er en videreutvikling av den situasjonsbeskrivelsen som ble utarbeidet av politiet og kontrolletatene i 2014. Den nye beskrivelsen skal anslå omfang, utvikling og konsekvenser av ulike former for arbeidslivskriminalitet, og avdekke kjennetegn knyttet til bransjer og geografiske områder.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet

8. Styrket informasjonsdeling mellom kontrolletatene og mellom kontrolletatene og politiet

Informasjonsdeling er et av de viktigste premissene for å få til et effektivt tverretatlig samarbeid mellom de ulike kontrolletatene og politiet, både på strategisk og operativt nivå. Det er utarbeidet en nasjonal veileder for etatene som gir informasjon om hva slags informasjon som kan deles og et opplegg for hvordan etatene kan gå fram for å vurdere om informasjon kan deles.

Tiltaket følges videre opp gjennom flere ulike prosesser. For det første skal det legges til rette for deling av informasjon for analyseformål. En etatssammensatt arbeidsgruppe ledet av ØKOKRIM har vurdert aktuelle endringer i regelverket for å legge til rette for at det nasjonale tverretatlige analyse- og etterretningssenteret kan dele taushetsbelagte person- og foretaksopplysninger i sitt analysearbeid. Forslagene er nå til vurdering i Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet.

For det andre er det behov for å vurdere regelverksendringer for å legge bedre til rette for deling av informasjon i det operative samarbeidet mellom kontrolletatene og mellom kontrolletatene og politiet. Justis- og beredskapsdepartementet har derfor særlig bedt Forvaltningslovutvalget om å vurdere forvaltningslovens regler om taushetsplikt opp mot etatenes behov for informasjon fra andre myndigheter for å bekjempe kriminalitet. Forvaltningslovutvalget skal avgi sin innstilling i november 2018. Andre tiltak vil bli vurdert videre og fulgt opp av de respektive fagdepartementer. Regjeringen er opptatt av å legge til rette for en styrket informasjonsdeling som kan bidra til et mer effektivt samarbeid mellom etatene.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

9. Mer effektiv sanksjonering av lovbrudd innen økonomisk kriminalitet

En effektiv og hensiktsmessig sanksjonering av lovbrudd innen økonomisk kriminalitet er viktig. Regjeringen ønsker et sanksjonssystem der de enkelte etatenes ressurser og sanksjonsmuligheter ses i sammenheng og utnyttes optimalt. Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES) har som oppdrag å utarbeide en oversikt over alle samarbeidende kontrolletaters og utlendingsforvaltningens sanksjonsmuligheter, herunder bruken og potensialet. Riksadvokaten/ØKOKRIM skal avklare grensegangen og potensialet mellom forvaltningssporet og straffesporet. Det skal i løpet av 2017 utarbeides en veileder for god påtalepraksis.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

10. Bo-koordinatorer i alle politidistrikter

Kriminalitet knyttet til konkurs er et stort problem for både samfunnet og det lovlige forretningslivet. Behovet for tverrfaglig samarbeid og en god oppfølging fra politiet er vesentlig for evnen til å behandle grove konkurssaker på en tilfredsstillende måte. Egne stillinger som bo-koordinatorer i politiet vil bidra til en raskere oppfølging av saker hvor det er mistanke om konkursskriminalitet. Ordningen er foreløpig etablert i fire politidistrikt. Regjeringen vil fortsette å styrke arbeidet mot konkursskriminalitet og konkursgjengangere. Politidirektoratet skal i løpet av 2017 etablere bo-koordinatorer i de åtte distriktene som ikke allerede har dette.

Tilgang til konkursskarantenerregisteret vil være et viktig hjelpemiddel i myndighetenes arbeid mot konkursskriminalitet og konkursgjengangere. Det skal utredes om Skatteetaten og politiet kan gis tilgang til konkursskarantenerregisteret i Brønnøysundregistrene, og hvorvidt konkurslovens § 117B skal oppheves.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

11. Bedre registrering og oppfølging av tjenesteytere og utsatte arbeidstakere

Det er innført flere tiltak for å bedre oversikten over aktørene i utsatte bransjer. Arbeidstakere i bygge- og anleggsbransjen og renholdsbransjen skal ha HMS-kort, og det skal føres oversiktslister som viser hvem som til enhver tid befinner seg på bygge- eller anleggsplassen. Kravet om HMS-kort bidrar blant annet til å gjøre det lettere for tilsynsmyndighetene å identifisere arbeidstakere og virksomheter, og på den måten gjøre tilsynet mer effektivt der behovet for kontroll er størst. Som oppfølging av strategien mot arbeidslivskriminalitet er det blitt gjennomført flere tiltak for å motvirke misbruk og bedre kontrollen med bruken av HMS-kortene. Dette skal følges opp i håndhevingen av ordningen.

Det skal vurderes flere tiltak for å styrke skattemyndighetenes muligheter til å føre kontroll med bygge- og anleggsbransjen.

I høringen om gjennomføring av håndhevingsdirektivet i norsk rett varslet Arbeids- og sosialdepartementet at en skulle se nærmere på spørsmålet om å innføre en registreringsplikt for utenlandske tjenesteytere som utfører oppdrag midlertidig i Norge. Dette kan være et effektivt virkemiddel for å bedre tilsynsmyndighetenes muligheter til å føre kontroll med virksomheter som det ellers kan være vanskelig å nå og som opererer i bransjer hvor det er utfordringer. Det er lignende registreringsordninger i Danmark og Sverige. Det skal vurderes om det bør innføres en registreringsplikt for utenlandske tjenesteytere. I vurderingen bør det blant annet ses nærmere på hvordan et slikt tiltak kan gjennomføres og hvordan dette henger sammen med andre ordninger som innebærer rapporteringsplikter til myndighetene.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

12. Bedre registerkvalitet i offentlige registre

Kontrollen av kvaliteten på opplysningene som myndighetene registrerer i de offentlige registrene skal forbedres. Å være registrert i et offentlig register gir ikke innbyggere eller virksomheter rettigheter i kraft av selve registreringen, men opplysninger fra et

offentlig register gir legitimitet. Informasjon i registrene brukes av offentlige etater, næringslivet og innbyggerne. Det er en risiko for at opplysninger som registreres i for eksempel Folkeregistret (Skatteetaten), Enhetsregistret (Brønnøysundregistrene) eller Merverdiavgiftsregisteret (Skatteetaten) ikke blir kontrollert i tilstrekkelig grad. Manglende registerkvalitet kan bidra til at virksomheter eller enkeltpersoner oppnår urettmessige fordeler eller undrar seg sine plikter. Etatene må derfor fortsatt ha oppmerksomhet på dette området og iverksette tiltak som bidrar til å sikre god kvalitet på opplysningene i registrene, spesielt ved registrering av nye opplysninger.

Ansvar: Finansdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet

Innkjøp

Konsekvensene av arbeidslivskriminalitet er alvorlige for de menneskene som blir utsatt for det. Det virker også negativt for konkurransen i markedene. En måte å forebygge arbeidslivskriminalitet og sosial dumping på er å stille strengere krav til bestillere og leverandører. Det offentlige må gjennom sine anskaffelser gå foran i arbeidet med å fremme et seriøst arbeidsliv. Nytt anskaffelsesregelverk inneholder nye bestemmelser som skal bidra til å forebygge arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Det er også viktig med fortsatt satsing på informasjons- og veiledningstiltak for å sikre god oppfølging av inngåtte kontrakter.

13. Informasjon og oppfølging av regelverket for offentlige anskaffelser

Som oppfølging av strategien mot arbeidslivskriminalitet har Difi (Direktoratet for forvaltning og IKT) utarbeidet en veileder om beste praksis for etterlevelse av forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Likevel er det fortsatt utfordringer når det gjelder oppfølgingen av inngåtte kontrakter, særlig innen kommunal sektor. Derfor gjennomfører Arbeids- og sosialdepartementet fra 2017 et samarbeidsprosjekt med kommunesektorens organisasjon KS om informasjons- og kompetansetiltak for å følge opp forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter.

Fra 1. januar 2017 er det innført to nye bestemmelser i regelverket for offentlige anskaffelser. For det første skal oppdragsgiver stille krav om maksimalt tre ledd i leverandørkjeden, det vil si en hovedleverandør med maksimalt to ledd under seg i kontrakter om bygg- og anleggsarbeider og renholdstjenester. For det andre skal oppdragsgivere stille krav om bruk av lærlinger i kontrakter over en viss størrelse og varighet. Det er viktig med informasjon til oppdragsgiverne slik at bestemmelsene følges opp i samsvar med formålet. Berørte departementer har i samarbeid med Difi utarbeidet veiledning om regelverket. Veiledningen er tilgjengelig på www.regjeringen.no og www.anskaffelser.no. Arbeidet følges opp av Nærings- og fiskeridepartementet og Kunnskapsdepartementet i samarbeid med Difi.

Det er gjort til dels store endringer i regelverket, og det er derfor naturlig at sentrale elementer av regelverket på sikt blir evaluert. Regelverket bør imidlertid virke et par år før det evalueres. Regjeringen vil følge med på hvordan regelverket fungerer i praksis, blant annet med tanke på hvilke effekter terskelverdiene har hatt. Regjeringen vil også følge med på virkningen regelverket får for antallet læreplasser.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Kunnskapsdepartementet

14. Utvikle ordning som gjør det lettere å kontrollere om leverandører er seriøse

Difi (Direktoratet for forvaltning og IKT) har utarbeidet et forslag til løsning for at offentlige innkjøpere enklere kan få tilgang til nødvendig informasjon om leverandører. Nærings- og fiskeridepartementet skal vurdere å etablere en tjeneste som er for norske offentlige oppdragsgivere, for å kontrollere dokumentasjonsbevis fra leverandører i offentlige anskaffelser. Tjenesten vil gi tilgang til relevant informasjon i enkelte offentlige registre, eksempelvis Skatteetaten for betalt skatt og merverdiavgift, Brønnøysundregistrene for firmaattest, konkurser og utskrift av regnskap og NAV for betalt arbeidsgiveravgift.

Ansvar: Nærings- og fiskeridepartementet

15. Styrking av godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter

Godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter ble evaluert av Fafo i 2016. Evalueringen viser at ordningen har bidratt positivt, men at det fortsatt er utfordringer i renholdssektoren. Godkjenningsordningen er viktig for å begrense arbeidslivskriminalitet i bransjen og bør derfor styrkes. Arbeids- og sosialdepartementet utreder blant annet om renholdsvirksomheter som er godkjent skal sende inn dokumentasjon hvert tredje år som viser at de fortsatt oppfyller vilkårene for å være godkjent. Videre utreder Arbeids- og sosialdepartementet om Arbeidstilsynet skal gis adgang til å avise gjentatte søknader uten realitetsbehandling.

Arbeidstilsynet skal lansere ny nettside om renholdsregisteret i 2017. Nettsiden skal gjøre det enklere for brukerne å finne fram til de godkjente virksomhetene.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

Kunnskap

Virksomhetenes og forbrukernes muligheter til å kjøpe varer og tjenester fra aktører som følger lov og regelverk skal styrkes ytterligere. Det er satt i gang et arbeid for godkjenning av utenlandsk fagutdanning slik at det kan stilles krav til godkjent kompetanse ved kontrakter eller anbud. Bedre registerordninger vil gjøre det vanskeligere å drive useriøst. Ytterligere kartlegging av utenlandsk arbeidskraft og svart økonomi blir viktig for å få et bedre oversiktsbilde av situasjonen og for å utarbeide mer målrettede tiltak.

16. Godkjenning av utenlandsk fagutdanning

En ny bestemmelse i opplæringsloven som trådte i kraft 1. august 2016 gir departementet hjemmel til å godkjenne utenlandsk fagopplæring som likestilt med norsk fag- eller svennebrev. Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) har fått i oppdrag å forvalte godkjenningsordningen. Ordningen forutsetter at hvert enkelt utenlandske fagbrev i hvert enkelt land må vurderes opp mot tilsvarende norske opplæring. Etablering av en fullstendig godkjenningsordning er derfor et omfattende arbeid som blant annet innebærer å kartlegge fagopplæringssystemer og institusjoner i alle land. NOKUT har derfor startet opp med utvalgte lærefag i Polen og Tyskland. Ordningen vil utvides fortløpende til nye fag og land.

Ansvar: Kunnskapsdepartementet

17. Videreutvikle ordningen med sentral godkjenning for foretak i bygge- og anleggsnæringen, og innføre en registerordning for seriøse foretak

Ordningen med sentral godkjenning for foretak i bygge- og anleggsnæringen er utvidet med virkning fra 1. januar 2016. Det stilles krav til sentralt godkjente foretak om at skatter og avgifter skal være betalt, og det skal innhentes opplysninger om hvor mange ansatte som er meldt inn til offentlige registre. Foretaket skal levere HMS-erklæring for sine ansatte. Disse kravene kommer i tillegg til kvalifikasjonskrav. Det er også mulig for foretakene å synliggjøre om de er godkjent som opplæringsbedrift, og om de har yrkesskadeforsikring og ansvarsforsikring. Opplysningene innhentes elektronisk. Det innføres et nytt merke for sentralt godkjente bedrifter. Direktoratet for Byggkvalitet har ansvar for ordningen. Det er etablert en database over godkjente foretak.

I samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet har Barne- og likestillingsdepartementet gitt Forbrukerrådet i oppdrag å utvikle en ny markedsportal for håndverkertjenester. Portalen skal hjelpe forbrukere å gjøre informerte valg og velge gode håndverkere. Portalen skal være i drift i løpet av 2017.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har besluttet å innføre et frivillig seriositetsregister i tilknytning til ordningen med sentral godkjenning for foretak i bygge- og anleggsbransjen. Registeret skal kunne brukes av foretak som opererer som underleverandører eller i ROT-markedet (rehabilitering, ombygging og tilbygg). Det skal være søkbart for privatpersoner, foretak og myndigheter og vil blant annet gi opplysninger til håndverkerportalen. Registeret skal i første omgang kun ta inn opplysninger som er elektronisk tilgjengelige og verifiserbare. Dette vil være opplysninger om foretakene fra Brønnøysundregistrene og om skatte- og avgiftsbetaling fra Skattedirektoratet.

Ansvar: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

18. Kartlegge tilknytningsformer i arbeidslivet og bruk av utenlandsk arbeidskraft

Det er gjennomført en utredning som tyder på at innføring av likebehandlingsreglene i vikarbyrådirektivet har bidratt til økt likebehandling. Utviklingen i bruken av arbeidsutleie og andre tilknytningsformer i arbeidslivet kartlegges gjennom et flerårig forskningsprosjekt som avsluttes i 2018. Et utvalg som har behandlet delingsøkonomien la fram sin innstilling i februar 2017. Arbeidet med å få bedre statistikk og kunnskap om utleie av arbeidskraft videreføres. I 2017 skal det gjennomføres en kartlegging av utenlandske arbeidstakere i relevante bransjer i norsk arbeidsliv, inkludert en kartlegging av forhold som berører virksomhetenes praksis når det gjelder dekning av kostnader i forbindelse med reise, kost og losji.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

19. Styrket kunnskap om skatteunndragelser og svart økonomi

Skatteetaten arbeider videre med å kartlegge omfanget og utviklingen av skatte- og avgiftskriminalitet i Norge. Bedre kunnskap om skatteunndragelser kan på sikt også gi bedre innretning av myndighetenes bekjempelse av arbeidslivskriminalitet. Dette må ses i sammenheng med innretningen av Skatteetatens samlede virkemiddelbruk for økt

etterlevelse av skatte- og avgiftsreglene, samt utvikling av etatens kontrollstrategier og regelverksutvikling. Arbeidet har til hensikt å tilrettelegge for en mer kunnskapsbasert innretning av etatens samlede innsats mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet. Informasjonen fra slike analyser kan imidlertid også gi en indikasjon på størrelsen på skattegapet innen utvalgte områder, der det er hensiktsmessig.

Ansvar: Finansdepartementet

Informasjon

Mållrettet informasjon til de utenlandske arbeidstakerne som søker arbeid i Norge vil gjøre det enklere for dem å kjenne sine rettigheter og plikter, samt å vite hva de kan kreve av sin arbeidsgiver. Informasjonstilbudet overfor arbeidstakere fra utlandet skal fortsatt ha sitt utgangspunkt i servicesentrene for utenlandske arbeidstakere (SUA) og nettsiden www.workinnorway.no.

20. Mållrettet informasjonsarbeid overfor utenlandske arbeidstakere i Norge

Informasjonstilbudet til utenlandske arbeidstakere og arbeidsgivere er styrket. Det er opprettet nye SUA i Bergen (2015) og Trondheim (2016). Fra før av var det SUA i Oslo, Stavanger og Kirkenes. Servicesentrene behandler over 100 000 henvendelser årlig og bidrar til effektiv saksbehandling for de som kommer til Norge for å jobbe. Samtidig er SUA viktig for å avdekke ulovlige arbeidsforhold og juks med identitet. SUA skal videreutvikles som etatenes felles møtepunkt med utenlandske arbeidstakere og deres arbeidsgivere.

Arbeidstilsynet har på oppdrag fra Arbeids- og sosialdepartementet kartlagt informasjonstilbudet til utenlandske arbeidstakere. Kartleggingen viser at det er en utfordring å komme i kontakt med de utsendte arbeidstakerne gjennom kanaler som treffer bredt. Det er vanskelig å nå utsendte arbeidstakere med informasjon, og det er vanskelig å finne kanaler som treffer mer enn et lite utvalg av gruppen. Det skal gjennomføres et mållrettet informasjonsarbeid overfor utenlandske arbeidstakere for å sette fokus på rettigheter og plikter som arbeidstaker i Norge. I samsvar med oppfølgingen av håndhevingsdirektivet skal Arbeidstilsynet gjennomføre informasjonstiltak overfor utenlandske arbeidstakere og arbeidsgivere om norsk arbeidsliv, regelverk og kontrollaktivitet. Sentrale samarbeidsparter i informasjonsarbeidet er SUA, partene i arbeidslivet, treparts bransjeprogram i renhold, transport og uteliv og myndigheter i andre land. Skatteetaten, NAV, Utlendingsdirektoratet og politiet har også et bredt informasjonstilbud til utenlandske arbeidstakere. Etatene samarbeider om nettsiden www.workinnorway.no som viser brukerne videre til de respektive etatene. Målsettingen med workinnorway.no er at det skal være den foretrukne informasjonskanalen for utenlandske arbeidstakere og arbeidsgivere. Det skal gjennomføres en brukerundersøkelse som kan danne grunnlag for hvordan nettsiden bør utvikles videre.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer

Internasjonalt samarbeid

Kriminalitet og useriøse arbeidsforhold er grenseoverskridende utfordringer. Det er derfor nødvendig med bredt internasjonalt samarbeid. Norge deltar i samarbeidet som er etablert i tilknytning til den europeiske plattformen mot svart arbeid. Arbeidstilsynet er i gang med å styrke sitt operative tilsynssamarbeid med arbeidstilsynene i land som sender mange arbeidstakere til Norge. Mulighetene for informasjonsutveksling og praktisk samarbeid med tilsynsmyndigheter i andre land styrkes ved gjennomføringen av håndhevingsdirektivet.

21. Forsterke samarbeidet med tilsynsmyndigheter i andre land – oppfølging av EUs innsats mot svart arbeid

Myndighetene skal samarbeide med andre land gjennom deltakelse i EUs plattform mot svart arbeid og gjennom bilaterale avtaler med tilsynsmyndigheter i flere land. Samarbeidet skal være knyttet til konkrete tilsynssaker og deling av kunnskap om god praksis. Videre skal samarbeid mellom myndighetene og partene, nasjonalt og internasjonalt, bidra til å forebygge useriøsitet. Dette blant annet ved å aktivt informere om norsk arbeidsliv og regelverk overfor arbeidstakere og arbeidsgivere som skal utføre oppdrag i Norge. Arbeidstilsynet vil etablere et nærmere samarbeid med arbeidstilsynene i flere østeuropeiske land. Videre er det dialog med myndighetene i enkelte land for å bruke EØS-midler i prosjekter til oppfølging av arbeidslivskriminalitet. Bekjempelse av arbeidslivskriminalitet er også et tema som kan bli støttet under Fondet for anstendig arbeid og trepartssamarbeid under EØS-midlene.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer

22. Gjennomføre håndhevingsdirektivet til utsendingsdirektivet i norsk rett

Regjeringen arbeider med å gjennomføre håndhevingsdirektivet (2014/67/EU) i norsk rett. Direktivet skal sikre at arbeidstakere som er utsendt i forbindelse med tjenesteyting i andre land både får den beskyttelsen de har krav på etter utsendingsdirektivet, og gi virksomheter rettferdige konkurransevilkår. Håndhevingsdirektivet sender et tydelig signal om at arbeidslivskriminalitet og sosial dumping er uakseptabelt.

Håndhevingsdirektivet stiller krav til styrket informasjon om gjeldende regelverk til utenlandske tjenesteytere og arbeidstakere, og styrket myndighetssamarbeid på tvers av landegrensene. Direktivet har i tillegg flere effektive virkemidler for å føre kontroll og håndheving med at norske lønns- og arbeidsvilkår etterleves. Dette er tiltak som vil bidra til en styrket innsats mot arbeidslivskriminalitet og useriøse aktører.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

Sikrere identitet og identitetsforvaltning

Etatene som samarbeider om å bekjempe arbeidslivskriminalitet erfarer at de kriminelle aktørene og nettverkene er godt organisert. De melder om profesjonelle aktører som benytter seg av ulike og kreative metoder i strid med gjeldende regelverk for å sikre seg

innpass i markedet og økonomisk vinning. Bruk av falsk og uriktig identitet muliggjør blant annet bruk av fiktive arbeidskontrakter og arbeidsforhold. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å bekjempe misbruk av identiteter og fremme sikker identifisering. Justissektoren har ansvaret for identitetsforvaltning, men oppgavene er spredt mellom flere etater. En sikker og helhetlig identitetsforvaltning krever en koordinert innsats mellom berørte myndigheter.

23. Gjennomgang av sikkerhetsnivåer i ID-dokumenter

Det er blitt arbeidet med sikrere ID-dokumenter (pass og nasjonalt ID-kort med eID), siden 2013. Disse blir etter planen lansert i 2018. ID-kortene er praktisk utformet slik at publikum kan bære dem med seg. Dette gjør det enklere for offentlige og private aktører å kreve sikker legitimasjon.

Justis- og beredskapsdepartementet gis i oppdrag å etablere en tverrdepartemental arbeidsgruppe som skal foreta en gjennomgang av hvilke fysiske og elektroniske identitetsbevis som skal godkjennes i ulike sammenhenger, basert på en vurdering av de enkelte identitetsbevisenes sikkerhetsnivå.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

24. ID-kontroll ved utstedelse av D-nummer og helhetlig ansvar for EØS-borgere

Justis- og beredskapsdepartementet har sammen med Finansdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet fått i oppgave å utrede om en etat skal ha et mer helhetlig ansvar for ID-forvaltningen for EØS-borgerne. Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet skal også vurdere om politiet skal overta ID-kontrollen ved rekvisering av D-nummer (identifikasjonsnummer som gis til alle utlendinger som oppholder seg i Norge under seks måneder). Dette skal ses i sammenheng med blant annet politiets registreringsordning for EØS-borgere og database over stjålne/tapte utenlandske ID-dokumenter.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

25. Utrede knytning av biometri mellom folkeregisteret, passregisteret og utlendingsregisteret

Det er viktig at brukerne av folkeregisteret kan få bekreftet hvilke ID-nummer som har pass, ID-kort eller er registrert i utlendingsregisteret. Politidirektoratet, Utlendingsdirektoratet og Skattedirektoratet har fått i oppdrag å utrede om det er mulig å etablere en knytning mellom biometriregistrene i justissektoren og folkeregisteret for å kunne øke kvaliteten på opplysningene i Folkeregisteret.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

Utgitt av:
Arbeids- og sosialdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 222 40 000

Forsidebilde: Pressmaster/Colourbox
Publikasjonskode: A-0044 B
Trykk: Departementenes sikkerhets-
og serviceorganisasjon 02/2017 – opplag 300

